

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องปั้นดินเผา เป็นงานหัตถกรรมที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนตั้งแต่สมัยโบราณ ก่อนยุคก่อนประวัติศาสตร์ คนได้เริ่มรู้จักนำดินมาปั้นเป็นเครื่องใช้แล้วนำไปเผาไฟ ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่แข็งแรง คงรูป เหมาะกับการนำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ ผลิตภัณฑ์ที่นิยมนำมาปั้น เช่น หม้อน้ำ แจกัน ถ้วยชาม อิฐ เป็นต้น และเมื่อชุมชนใด มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาช้านานก็จะมี การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นของตน ทั้งในด้านคุณภาพ และรูปแบบจนกลายเป็นเอกลักษณ์ สืบทอดต่อกันมา จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง เครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงการดำเนิน ชีวิต พัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนได้เป็นอย่างดี สำหรับภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสานของประเทศไทยนั้น เป็นแหล่งอารยธรรมอันเก่าแก่ มีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผามาเป็นเวลายาวนาน หลักฐาน เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาภาคอีสานที่เก่าแก่ และสำคัญที่สุดก็คือ ที่แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี มีการค้นพบเครื่องปั้นดินเผาเขียนสี ที่มีอายุเก่าแก่ถึงประมาณ 5,600 ปี และปัจจุบันได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก นอกจากนี้ยังมีการขุดพบเครื่องปั้นดินเผา โบราณในแหล่งอื่นคือ บริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ กลุ่มโนนชัยในเขตจังหวัดขอนแก่น และจังหวัด มหาสารคาม (สุรศักดิ์ ไวทยาวงศ์สกุล, 2552 : ออนไลน์)

ในปัจจุบันภาคอีสานเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป โดยเฉพาะตำบลด่านเกวียน ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งที่มีทั้งการจัดตั้งกลุ่ม เครื่องปั้นดินเผา ช่างอิสระในการปั้นเครื่องปั้นดินเผา (ข้อมูลพื้นฐานด้านเกวียน, 2548 : ออนไลน์) ได้ระบุไว้ว่า ในระยะเริ่มแรกมีการผลิตรูปแบบไม่มากนักส่วนใหญ่นิยมปั้นเป็นของใช้ ในครัวเรือน เช่น โอ่ง อ่าง ครก ไหปลาร้า ต่อมาได้คิดปั้นที่รองขาตู้กับข้าว กระถางต้นไม้ โทน แจกัน การปั้นจะมีในช่วงหลังเก็บเกี่ยว โดยจะทำเป็นงานอดิเรก คนปั้นจะต้องทำเองทั้งหมดตั้งแต่ การนวดดิน การปั้นและการเผา วันหนึ่งๆ จะปั้นเฉพาะแค่จำนวน “พะมอน” หรือตามเป็นหมุนที่มี อยู่ไม่ได้ปั้นเพื่อหวังจะให้ได้จำนวนมาก ดังนั้นในช่วงเช้าอาจนวดดิน ช่วงบ่ายๆ ก็จะปั้นบางวัน ก็ทำ บางวันก็ไม่ทำ เมื่อได้มากพอสมควรแล้วจึงเผา หลังจากนั้นจะบรรทุกเกวียนนำไปแลกข้าว พริกเกลือ หรือมีพ่อค้าจากหมู่บ้านใกล้เคียง และอำเภออื่นๆ เช่น บ้านของแวง บ้านพระพุทธร บ้านพะไล พิมาย นางรอง ฯลฯ มาซื้อเพื่อจำหน่ายต่อไป

เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา จะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง คือ มีสีน้ำมัน ความแกร่งทน ถ้ำลอมเคาะดูจะมีเสียงดังกังวานเหมือนเคาะโลหะ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะใช้ดินริมแม่น้ำมูล ซึ่งมีแร่เหล็กผสมอยู่มากมาเป็นส่วนประกอบในการผลิต เมื่อผ่านขั้นตอนการเผา แร่เหล็กและธาตุอื่นๆ ซึ่งเป็นส่วนผสมจะหลอมละลายให้ความแกร่ง อีกทั้งยังเคลือบผิวให้ความมันเงาและสีสวยแก่เครื่องปั้นดินเผา สำหรับสีซึ่งจัดว่าสวยมากและน่าทึ่ง ก็คือ สีแดงเลือดปลาไหล เมื่อผนวกกับการออกแบบแนวความคิด อย่างที่ไม่เคยมีความซ้ำกัน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาด้านการผลิต และความใส่ใจในทุกขั้นตอน จึงทำให้เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย

ปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน มีรูปแบบมากมายตามความต้องการของผู้ใช้ เช่น เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนประเภทเครื่องใช้ ได้แก่ โอ่งน้ำ อ่าง ไห ครก แจกัน ที่รองขาตู้กับข้าว ฯลฯ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนประเภทตกแต่ง ได้แก่ กระเบื้องประดับผนัง โคมไฟ รูปปั้นประดับสวน ฯลฯ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนประเภทประดับตกแต่งร่างกาย ได้แก่ สร้อยข้อมือ เข็มขัด ต่างหู สายสร้อย ฯลฯ เครื่องปั้นดินเผาประเภทของที่ระลึก ได้แก่ นกฮูก ปลา นกยูง โมบาย ตุ๊กตา ฯลฯ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนประเภทเบ็ดเตล็ด ได้แก่ โทนที่หุ้มด้วยหนังตะกวาด หรือหนังงู กระถางรูป ฯลฯ (ข้อมูลพื้นฐานบ้านด่านเกวียน. 2548 : ออนไลน์)

จากการที่เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง ผลิตได้สวยงาม รูปแบบหลากหลายเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศแถบยุโรป สหรัฐอเมริกา เยอรมัน ออสเตรเลีย เมื่อเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เป็นที่นิยมสูง จึงมีโอกาสดังออกมามากยิ่งขึ้น เมื่อการส่งออกเพิ่มจำนวนก็ทำให้การผลิตนั้น ผลิตไม่ทันก่อให้เกิดความล่าช้าในการส่งออกสินค้า (ข้อมูลพื้นฐานบ้านด่านเกวียน. 2548 : ออนไลน์)

นอกจากนี้ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาแต่ละร้าน ยังต้องเผชิญกับปัญหาด้านกระบวนการวิธีการผลิต ในขณะที่ไปรับสินค้าจากแหล่งผลิต สินค้านั้นจะไม่ได้ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ สินค้ามีตำหนิ รอยร้าว ไม่เพียงพอต่อการไปรับซื้อ อันได้แก่การเผา เพราะในการเผานั้นจะต้องควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสม นั่นก็คือต้องมีช่างที่ชำนาญ มีความรู้ความสามารถ ประกอบกับจะต้องมีประสบการณ์ในการเริ่มผลิตด้วย แต่ปัญหาที่สำคัญมากที่สุดของธุรกิจเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนก็คือ ปัญหาด้านการตลาด และด้านการขายผลิตภัณฑ์ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในปัจจุบัน มักการขายโดยผ่านพ่อค้าคนกลางทั้งในระดับท้องถิ่น และต่างประเทศ ร้านค้าที่ขายอยู่ในท้องถิ่นส่วนมากจะซื้อจากผู้ผลิต มีส่วนน้อยที่จะผลิตเอง และขาย

เอง เกิดปัญหาการตัดราคากันของแต่ละร้าน อาจด้วยลักษณะที่ต่างกันของผลิตภัณฑ์ เช่น ลวดลายที่ต่างกัน หรือรูปแบบความทันสมัยของตัวผลิตภัณฑ์

พื้นที่ที่ศึกษาของแหล่งในการจำหน่ายสินค้าเครื่องปั้นดินเผา ตั้งอยู่ระหว่างถนนธนະรัตน และถนนมิตรภาพ อำเภอปากช่อง เป็นพื้นที่ทางด้านการเกษตรผสมผสาน และมีการขายเครื่องปั้นดินเผาตามเส้นทางเดินรถไปโดยตลอด ร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าแห่งนี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจน การคมนาคมและการขนส่งสะดวกรวดเร็ว และร้านค้าซึ่งมีด้วยกันทั้งหมด 5 ร้าน มีผลิตภัณฑ์ที่เก็บสินค้าหลากหลายชนิด อาทิ แจกัน ถ้วย ชาม ตุ๊กตา กระถาง ฯลฯ โดยเปิดจำหน่ายทุกวัน ส่วนใหญ่จะขายดีในช่วงวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ แต่มักจะเกิดปัญหา เมื่อลูกค้าซื้อแล้วจะเปรียบเทียบกับร้านอื่นๆ ในเรื่องความทันสมัย ลวดลายแตกต่างกันบ้าง ป้ายบอกราคาไม่ชัดเจน สถานที่ติดกันแยกร้านไม่ได้ และที่สำคัญที่สุดคือปัจจุบัน คู่แข่งขันมีมาก ทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด เช่น จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มุ่งเน้นในการขายส่งและขายปลีกเป็นหลัก ในกลุ่มสินค้าประเภทดินเผาเคลือบหรือที่เรียกว่า เซรามิก ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาที่มาที่ไปในการพัฒนาของกลุ่มผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องปั้นดินเผาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อพัฒนาในด้านต่างๆ ให้มีประโยชน์ และนำไปพัฒนาให้เกิดผลดีต่อผู้ประกอบการและผู้วิจันั้นได้ทำการศึกษาในแต่ละด้านดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านราคา และศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่มาซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ให้เป็นที่ต้องการ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการในอาชีพนี้ ได้นำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ในการที่จะส่งเสริม ปรับปรุง และแก้ไข ด้านอื่นๆอันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของผู้ประกอบการและลูกจ้างธุรกิจเครื่องปั้นดินเผานั้นจะต้องคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ ผู้วิจัยได้นำหลักการจัดการทางการตลาดมาใช้ในแต่ละด้าน เช่น ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านราคา เพื่อเป็นแนวทางหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้ผลิตภัณฑ์ดียิ่งขึ้น และเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าผลของการศึกษาการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน จะสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาให้กับผู้ประกอบการธุรกิจและเกิดประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี

ขอบเขตของการวิจัย

1. หน่วยในการวิเคราะห์/หน่วยในการศึกษา

ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องปั้นดินเผา อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และผู้ซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่ร้านจำหน่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 5 ร้าน ซึ่งได้แก่ผู้ประกอบการ และลูกจ้าง จำนวน 15 คน อีกกลุ่มหนึ่ง คือ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ มีจำนวนเฉลี่ยเดือนละ 1,000 คน

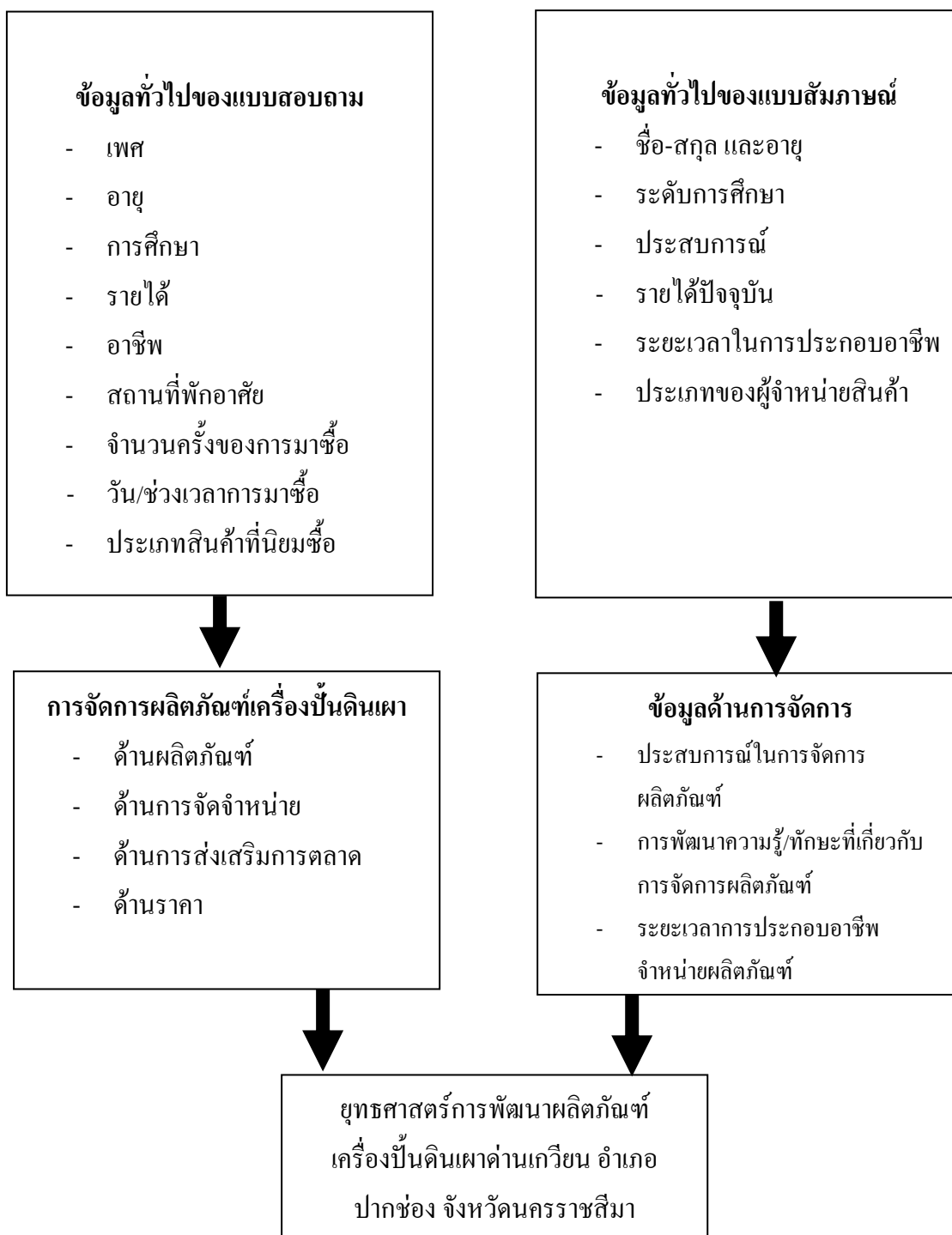
2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 5 ร้าน ซึ่งได้แก่ผู้ประกอบการ และลูกจ้าง จำนวน 15 คน อีกกลุ่มหนึ่ง คือ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ มีจำนวน 100 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ประสบการณ์ สถานที่พักอาศัย และการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านราคา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง แนวทางในการพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ โดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแต่ละด้านของเครื่องปั้นดินเผา จากข้อมูลการศึกษานำมาวิเคราะห์ หลังจากการเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากเครื่องปั้นดินเผา ด่านเกวียน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีเอกลักษณ์ คือ มีสีดำ เนื้อแกร่ง ทึบ หนาทนทาน ไม่เปราะหรือแตกง่าย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี

การจัดการผลิตภัณฑ์ หมายถึง ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทางด้านธุรกิจต่างๆ ที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัวของเครื่องปั้นดินเผา อาทิ ด้านตัวผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และ ด้านราคา

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น แจกัน โอ่ง อ่าง กระถาง หม้อ ตุ๊กตาดินเผาที่มีความทันสมัย รูปแบบและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ สินค้าดีไม่มีตำหนิ มีความคงทนและใช้ได้ยาวนาน ประโยชน์ใช้สอย มีหลายแบบ มีความสวยงาม และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมอนุรักษ์สินค้าไทย

การจัดจำหน่าย หมายถึง ขบวนการในการนำสินค้าออกสู่ตลาดเพื่อการจัดจำหน่ายสินค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สถานที่ตั้งสามารถมองเห็นได้ชัดเจน ขนาดของสถานที่กว้างขวางเพียงพอ ความสะอาด ความเป็นระเบียบ และการจัดพื้นที่อย่างเหมาะสม

การส่งเสริมการตลาด หมายถึง การประชาสัมพันธ์ข่าวสารหรือการให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ซื้อและผู้ประกอบธุรกิจเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน มีการจัดรูปแบบสวยงาม สะดุดตา ดึงดูดข้อมูลอ่านเข้าใจง่าย มีข่าวสารที่ทันสมัย รวมทั้งวารสาร แผ่นพับ และใบปลิว มีการติดป้ายราคาได้อย่างชัดเจน

ราคา หมายถึง ความเหมาะสมของสินค้าที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานทั่วไป มีการตั้งราคาที่เหมาะสม และเด่นชัดกับสินค้าแต่ละชิ้น ได้รับส่วนลดพิเศษเมื่อซื้อสินค้าครบตามกำหนด เครื่องปั้นดินเผาจะต้องมีราคาที่ไม่แพงเมื่อเทียบกับเครื่องปั้นดินเผาประเภทอื่น และราคาสินค้านั้นต้องไม่แพงเกินไปในภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ

ผู้ประกอบการธุรกิจ หมายถึง ผู้ที่ทำการจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ที่มีสถานที่จำหน่ายอยู่ติดกับถนนมิตรภาพ ทางเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ลูกจ้าง หมายถึง ผู้ที่รับจ้างอยู่ในสถานประกอบการเดียวกับผู้ประกอบการที่ทำการจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

การศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาขั้นสุดท้ายของผู้ซื้อและผู้ประกอบการธุรกิจ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมหรือมัธยมศึกษา ระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ หมายถึง การทำงานของแต่ละบุคคลซึ่งแบ่งออกเป็นอาชีพหลัก เช่น รับราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทหรือห้างร้านหรือลูกจ้าง ประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย และเกษตรกรรม

ระดับรายได้ หมายถึง จำนวนเงินที่ได้รับจากการประกอบอาชีพต่อเดือน ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบเกี่ยวกับการจัดการและปัญหาการจัดการเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. มีแผนยุทธศาสตร์ต่อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้พัฒนาเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา